

здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О.В. Темна. – Дніпропетровськ, 2006. – 22 с. 5. *Biedermann H. Dictionary of symbolism / Hans Biedermann.* – N.Y. : Penguin Group, 1992. – 465 p. 6. *Campa L. Parnasse, Symbolisme, Esprit nouveau / Laurence Campa.* – P. : Ellipses, 1998. – 120 p. 7. *Jenny L. La fin de l'intériorité / Laurent Jenny.* – P. : PUF, 2002. – 164 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. *La poésie symboliste / [J.Orizet].* – P. : France loisirs, 1992. – 288 p.

Котвицька В.А., асп.,

НТУ України «Київський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

У статті розглядаються особливості семантичної адаптації та функціонування англіцизмів у сучасній німецькій мові. У центрі уваги знаходиться аналіз семантичних змін англомовних запозичень у системі німецької мови.

Ключові слова: *англіцизм, семантична адаптація, запозичена лексика, лексична семантика, лексичний вплив, значення, розширення значення, звуження значення.*

В статье рассматриваются особенности семантической адаптации и функционирования англицизмов в современном немецком языке. В центре внимания находится анализ семантических изменений английских заимствований в системе немецкого языка.

Ключевые слова: *англицизм, семантическая адаптация, заимствованная лексика, лексическая семантика, лексическое влияние, значение, расширение значения, сужение значения.*

The article deals with the peculiarities of semantic adaptation and functioning of the Anglicisms in modern German language. Main attention is paid to the analyses of semantic changes of English borrowings in German language system.

Key words: *anglicism, semantic adaptation, borrowings, lexical semantics, lexical influence, meaning, expansion of word's meaning, narrowing of word's meaning.*

Сьогодні в наукових розвідках українських та зарубіжних лінгвістів питанням функціонування англіцизмів у німецькій мові приділяється особлива увага. Лінгвокогнітивні, функціонально-прагматичні ознаки лексичних запозичень у мові німецькомовної преси досліджувала Л. О. Гончаренко [Гончаренко 2010], проблему адаптації англіцизмів комп'ютерної галузі та технологій до системи німецької мови – А. Л. Міщенко [Міщенко 2009], англоамериканізми (галузеву лексику з економіки) у лексико-семантичній системі німецької мови – О. В. Слаба [Слаба 2003], англіцизми в німецькому рекламному дискурсі – А. О. Патрикєєва [Патрикєєва 2009], складні слова з компонентами-англіцизмами в німецькій мові-рецепторі – Н. Ю. Суворкіна [Суворкіна 2004], вплив англійської мови та її американського варіанту на мовну ситуацію в сучасній Німеччині – О. В. Гордишевська [Гордишевська 2006], збагачення німецької мови запозиченнями – Л. В. Васильєва [Васильєва 2004]. Запозичення з англійської (у рекламі автомобілів) у німецькій мові вивчають німецькі дослідники А. Vesterhus, P. Schlobinski (функціонування запозичень з англійської в мережі Інтернет), R. Glahn (вплив англійської мови на сучасну німецьку, дослідження функціонування англіцизмів у мові телебачення), Chr. Götzeler (англіцизми у мові преси). Більшість авторів описують лексику певних вузьких підсистем мови, подаючи тематичні класифікації запозичень. Однак спеціальні дослідження, присвячені комплексному аналізу саме семантичних змін англіцизмів у процесі їхнього функціонування в системі німецької мови, відсутні. У науковій літературі недостатньо вивчена тема змін значень запозичених із однієї мови в іншу лексичних одиниць.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні особливостей семантичної адаптації та функціонування англіцизмів у сучасній німецькій публіцистиці, а саме в тижневій газеті DIE ZEIT.

Об'єктом дослідження є англіцизми, що функціонують у текстах німецьких газет.

Предмет дослідження – особливості семантичної адаптації та функціонування англіцизмів у сучасній німецькій публіцистиці.

Суттєвим для нашого дослідження є розуміння поняття адаптації. Під адаптацією в роботі розуміється поетапне пристосування запозиченої лексеми у системі мови-реципієнті. У межах системи німецької мови-позичальниці цей процес сприймається як освоєння англіцизму. Англіцизм – запозичена з британської чи американської англійської мови одиниця (слово, комбінації слів) різного ступеня освоєності. За твердженням Ціндлера, англіцизмами є і будь-які

зміни значень німецьких слів або їхнього контекстного вживання за британським чи американським зразком [Glahn 2002, 15].

Вивчаючи особливості вживання англіцизмів у текстах німецьких газет, ми однаковою мірою досліджуємо друковані та електронні версії. Усі популярні німецькі видання, у тому числі й обране нами для дослідження DIE ZEIT, мають електронні версії своїх друкованих видань.

Для сторінок газет в Інтернеті характерним є поділ статей на сфери, тож читач, якого цікавлять лише новини політики або ж економіки і зовсім не цікавлять спорт, мода, культура тощо, може, обравши певні сфери отримати усю необхідну інформацію, тим самим заощадити час, листаючи газету у пошуках потрібних статей. До переваг текстів електронних засобів масової інформації належить наявність великої кількості посилань, рухаючись якими користувач самостійно може створювати свій текстовий простір. В Інтернеті, на сторінках ЗМІ, читач газети має можливість додавати коментарі до будь-якої зі статей, тим самим розвивати теми, яких торкаються автори статей, дискутувати з іншими користувачами – читачами газети, з'ясувати незрозумілі деталі прочитаного тощо. Сайти газет надають можливість переглядати архіви, причому, газета DIE ZEIT, приміром, гарантує доступ до статей, опублікованих після 1946 року, тобто за останні 66 років.

Англіцизми, що їх використовують автори статей, покликані зосередити на певних моментах особливу увагу читача. Вони виконують функцію впливу, що виражається у маніпулюванні свідомістю, створенні стереотипів в отримувача інформації. Англіцизми несуть певне функціонально-стратегічне навантаження, є засобом вираження іронії, виконують експресивну функцію: ... Auch Jesus Christus hat man bekanntlich nie lachen sehen, ebenso wenig die stadtbekanntesten Schwereöter Maria und Josef; der heilige Augustinus war mit seiner gottverdammten Erbsünde die größte Spaßbremse der Spätantike, Immanuel Kant ein naturbelassener Griesgram, der immer nur in Königsberg, aber nie in München weilte, Hegel ist weiterhin erlaubt, denn er war dauernd bekifft, Nietzsches *Fröhliche Wissenschaft* lieben wir, das ist *Pop*, und das darf bleiben, Karl Marx war ein mieser Meckerkopp, und das schwarze 20. Jahrhundert machen wir am besten gleich ganz dicht, denn seine Philosophen und Soziologen waren allesamt *Partykiller*, die nicht einmal Schumann's Bar kannten, also weg damit, und dann ist endlich [DIE ZEIT № 37, 61].

Лексика публіцистичного стилю активно поповнюється англіцизмами, запозиченими з інших стилів. У публіцистиці, окрім

книжної, вживається розмовна, жаргонна лексика, і нею насичені не лише тексти інтерв'ю чи листи читачів до редакцій газет. Використання такої лексики пояснюється прагненням журналістів знайти «свіжі» мовні засоби, не «затерті» часом. Ознакою сьогодення є пріоритетність у мові ЗМІ розкутості, що виявляється у виборі розмовних слів, до того ж англіцизмів із розмовної мови: ... In der vergangenen Woche hat unsere aktuelle Lieblingszeitung, die stets gut gelaunte *Süddeutsche*, einen Artikel über einen dicken Schinken aus dem Berliner Suhrkamp Verlag veröffentlicht. Das Buch, so schrieb der missgestimmte Rezensent, sei leider sehr «schlecht gelaunt» und so unverdaulich wie ein Sack Kartoffeln nach der Ernte. Liebe *Süddeutsche*, wie *uncool* ist das denn? Das übel zugerichtete Buch handelt davon, dass in der heutigen Gesellschaft die Menschen Tag und Nacht kreativ und erfinderisch sein müssen... [DIE ZEIT № 37, 61].

Кожна тематична сфера, лексика якої вживається у текстах газет, нараховує доволі велику кількість англіцизмів. Семантичний процес зсуву ієрархії значення відбувається в усіх тематичних сферах. Він призводить до переміщення англіцизмів з однієї тематичної сфери до іншої. Розширення семантики слова може відбутися під час переходу слова з термінологічної сфери в загальнолітературну.

Семантична адаптація полягає у перенесенні семантики слова на новий ґрунт. У процесі семантичної адаптації англіцизму відбуваються розширення його значення у німецькій мові (*empty*), звуження значення (*tricky*) тощо.

Семантична адаптація – процес тривалий та складний, пов'язаний із передачею запозиченим словом ознак споконвічної лексики; полягає у поступовому (стадіально-градуальному) встановленні лексико-семантичних, стилістичних, дериваційних, фразеологічних та інших зв'язків у системі мови-позичальниці. Ці зв'язки підтверджуються новими лексико-семантичними варіантами, які виникають у семантичній структурі запозиченого слова в результаті набутої здатності до смислових зсувів [Максимова 2004, 101].

Тема мови і лексичних впливів із англійської у німецькій мові гостро стоїть у німецькому суспільстві. Занепокоєння стосовно функціонування надмірної кількості англіцизмів у всіх сферах висловлюються не лише у колах видавців та читачів газети Sprachnachrichten (Verein deutsche Sprache). «Дивними словами» називає журналіст газети DIE ZEIT Луїза Райхстеттер слова англо-американського походження, у статті під назвою "Lunchen" (Wörterbericht):

... An der Scheibe solch neu eröffneter Gastronomie klebt zudem oft in spiegelverkehrten Einzelbuchstaben der stolze Hinweis: «Wir haben eine Raucherlounge». Man stelle sich nun einmal vor, jemand legt das Besteck nieder und etwas Geld auf den Tisch, klappt ein kleines Taschenmesser auf und nimmt Rache für all diese merkwürdigen Wörter. Am Fenster entfernt er einfach das «o» aus Raucherlounge, bevor er schnell entflieht. Er will ja schließlich nicht beim Launch einer Lunchbar von Lauch essenden Loungemenschen gelyncht werden [DIE ZEIT № 37, 48].

Проте Рудольф Хоберг, один із головуючих Спілки німецької мови (Gesellschaft für deutsche Sprache), на щорічному засіданні Інституту німецької мови у 2000 році, зазначав, що "надлишкових" слів (überflüssige Wörter) не існує, бо, по-перше, у мовах немає повністю синонімічних слів, а, по-друге, тому що для мовців жодне зі слів, які вони використовують, не є "надлишковим", інакше вони б його не використовували [Hoberg 2001, 300].

Вибір кожного варіанта серед альтернативних мовних форм залежить від того, яку мету переслідує мовець.

Слова *Teens*, *Teenager* носії німецької мови можуть вживати з іронією, коли йдеться про людей (дорослих), які давно вийшли з дитячого чи підліткового віку, проте поведуться (одягаються, ведуть певний спосіб життя, навіть мислять), як діти чи підлітки.

Англійське *Kid* не можна вважати абсолютним синонімом німецького *Kind*, оскільки ці слова мають відмінні функції та значення. У даному випадку прийнятніше говорити швидше про збагачення німецької мови, ніж про її витіснення чи загрозу їй [Lemnitzer 2007, 96]. Запозичене *Kid* не вживається тоді, коли можна було б ужити *Kind*. *Kid* вживається, коли йдеться про дітей та молодих людей, які відзначаються неприємними рисами (*Chaoskid*, *Klaukid*, *Trashkid*) або ідентифікуються за походженням чи належністю до якоїсь групи (*Kleinstadtkid*, *Kapstadtkid*, *Punkkid*). Усі слова з -kind є стилістично нейтральними [Lemnitzer 2007, 39–40].

Слово *Bodyguard*, на відміну від німецького *Leibwächter*, має позитивну конотацію, тоді як німецьке слово – нейтральну.

У процесі детального розгляду синонімічних пар слів виявляються суттєві семантичні відмінності. Це стосується і таких пар, як *Mix / Mischung*, *Tool / Werkzeug*, *Power / Energie* тощо. Не можна ототожнювати значення цих слів, стверджуючи, що англіцизми складають конкуренцію існуючим у німецькій мові словам із абсолютно такими ж значеннями.

Значення німецького слова *Schminke* та запозиченого з англійської *Make-up* також певною мірою різняться. Наведемо уривок зі статті

"Die Doris-Show" (Dossier), опублікованої на шпальті газети DIE ZEIT від 20 вересня 2012 року: ... Doris Schröder-Köpf ist, wie natürlich auch die SPD weiß, weitaus bekannter als der Spitzenkandidat Stephan Weil. In Hannover hat sie richtig Glamour. In ihrer Partei fällt sie auf, bei SPD-Veranstaltungen ist sie die mit Abstand bestangezogene Person. Die blonden Haare: immer perfekt. Die Blazer: tailliert. Der Schmuck: dezent. Bei ihr fällt einem nicht das Wort *Schminke* ein, sondern das Wort *Make-up* [DIE ZEIT № 39, 13].

На думку О. Реформатського, «спокуса» ототожнення свого й чужого у процесі вивчення спорідненої чи близькоспорідненої мови «лежить на поверхні». Але, за його словами, саме це і є тією провокаційною близькістю, подолання якої ховає у собі великі практичні труднощі [Реформатский 1962, 25].

Відчуваючи потребу в найменуванні нових понять, мова запозичує нові слова і при цьому намагається абсорбувати саме ті значення та відтінки значень запозичень, яких їй на певному етапі не вистачає. Як показує аналіз дослідженого фактичного матеріалу, процесу адаптації англіцизмів у німецькій мові підлягають не лише денотативний компонент їх значень, але й конотативний, причому кореляція нових компонентів значень не несе однозначного співвідношення.

1. *Максимова Т. В.* Заимствования в контексте лингвокультур: англо-русские параллели. / Т.В. Максимова. – Культура народов Причерноморья. Научный журнал межвузовского центра "Крым" Таврического национального ун-та, № 49. Том 1. 2004. – С. 100–103.
2. *Реформатский А. А.* О сопоставительном методе. Русский язык в национальной школе. / А.А. Реформатский. – № 5. – 1962.
3. *Glahn R.* Der Einfluss des Englischen auf gesprochene deutsche Gegenwartssprache. / Richard Glahn. – Band 4. 2. Auflage. Peter Lang Frankfurt, 2002. – 216 s.
4. *Hoberg R.* Verschriftliche Fassung des Beitrags zur Podiumsdiskussion. 2001. – S. 300. in: Götzeler Chr. Anglizismen in der Pressesprache. S. 255.
5. *Lemnitzer L.* Von Aldianer bis Zauselquote. Neue deutsche Wörter. Wo sie herkommen und wofür wir sie brauchen. / Lothar Lemnitzer. – Gunter Narr Verlag Tübingen, 2007. – 110 S.
6. *DIE ZEIT.* Ausgabe № 32. Wochenzeitung für Politik, Wirtschaft, Wissen und Kultur. 2. August 2012. – 76 s.
7. *DIE ZEIT.* Ausgabe № 33. Wochenzeitung für Politik, Wirtschaft, Wissen und Kultur. 9. August 2012.
8. *DIE ZEIT.* Ausgabe № 37. Wochenzeitung für Politik, Wirtschaft, Wissen und Kultur. 6. September 2012.
9. *DIE ZEIT.* Ausgabe № 39. Wochenzeitung für Politik, Wirtschaft, Wissen und Kultur. 20. September 2012. – 88 s.